

Riječi o riječi i Riječi

Zbornik u čast Zrinki Jelaska

Uredili

Ivan Marković

Iva Nazalević Čučević

Igor Marko Gligorić

Disput
Zagreb, 2022.

Sadržaj

<i>Predgovor</i>	9
<i>Bibliografija Zrinke Jelaska</i>	19
I. FONETIKA I FONOLOGIJA	
Damir Horga	
Klitički artikulacijski zglob u hrvatskome jeziku	63
Višnja Josipović Smojver	
Što smo to dobro napisali, a krivo izgovorili? Analiza hrvatske prozodije	79
Davor Nikolić	
Fonosemantički potencijali opreke visokih i niskih glasova	99
Diana Tomić – Renata Geld	
Kognitivna fonologija – o znanju, značenju i procesiranju u fonemu	111
II. MATERINSKI I INI HRVATSKI	
Marinela Aleksovski	
Heterogenost – prednost ili nedostatak	129
Marija Bošnjak – Lada Kanajet Šimić	
Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture: od Ljetne škole do Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1	143
Ines Carović – Tena Žganec	
Prepoznavanje neverbalnih znakova emocija u hrvatskome kao inome jeziku	159

Lidija Cvikić Iskazivanje stava glagolima u argumentacijskim tekstovima na hrvatskome kao materinskome i inome jeziku	177
Jelena Cvitanušić Doprinos profesorice Zrinke Jelaska jezičnoj integraciji izbjeglica	191
Marijana Češi Primjena, učenje i poučavanje strategija čitanja	203
Marica Čilaš Mikulić – Milvia Gulešić Machata – Sanda Lucija Udier Načela izrade rječnika u udžbenicima hrvatskoga kao inoga jezika	219
Marina Čubrić Pasivni leksik u Matoševoj noveli <i>Cvijet sa raskršća</i>	235
Gordana Dobravac Interakcija kao obilježje kvalitetnoga jezičnoga unosa	243
Krešimira Gudelj <i>Zaviri</i> u obiteljski idiolekt okomito višejezične djece školske dobi	253
Sandra Jukić Ovladanost pisanjem fonema /c/, /z/ i /s/ na temelju diktiranoga teksta u hrvatskome kao inome jeziku	269
Aida Korajac – Mateusz-Milan Stanojević Strateško konstruiranje frazema sa <i>se</i> u hrvatskome kao inome jeziku	285
Melita Kovačević – Ana Matić Škorić Crtice o istraživanjima jezičnoga razvoja u svijetu i u Hrvatskoj: pogled unatrag i unaprijed	301
Jelena Kuvač Kraljević Sintaktička obrada kod djece s razvojnim jezičnim poremećajem: je li gramatički jednostavno uvijek jednostavno i u obradi govornika?	315
Željka Macan Audiodeskripcija u nastavi inojezičnoga hrvatskoga	329
Maša Musulin Tragajući za jezikom i domovinom. O jeziku hrvatske iseljeničke zajednice u Argentini	341
Jasna Novak Milić Keeping Croatian Alive. Strategies for Fostering Language Maintenance among Australian Croatians	359
Dunja Pavličević-Franić Inojezični hrvatski – izvanjski i unutarnji pogled na nasljedni jezik	373

Ljudmila Vasiljeva Komunikacijska usmjerenost udžbenika i rječnika za p(r)oučavanje hrvatskoga jezika kao stranoga	385
Ivana Vidović Bolt Frazeodidaktički postupci u hrvatskom kao inom	395
III. HRVATSKI GLAGOLI	
Tomislava Bošnjak Botica – Gordana Hržica – Sara Košutar Korpusna analiza brojnosti hrvatskih glagolskih vrsta	409
Ranka Đurđević Glagoli <i>željeti</i> i <i>htjeti</i> kao prijelazni i modalni u hrvatskome	431
Zrinka Kolaković Imperfektivne izvedenice dvoaspektnih glagola: uporaba u aspektnim rečeničnim funkcijama	441
IV. BIBLIJA I NJEZINI PRIJEVODI	
Taras Barščevski »Sveto pismo za narod na njegovom predivnom te svima razumljivom jeziku«. Povijest prijevoda Svetog pisma Starog i Novog zavjeta na ukrajinski jezik Ivana Homenka (1963)	467
Mario Cifrak <i>De septem verbis a Christo in cruce prolatis</i> . Pobožnost tri sata Kristove agonije	487
Emilija Crvenkovska Koncept logosa (λόγος) i njegov odraz u nekim južnoslavenskim prijevodima Biblije	501
Sanda Ham Imenička dvojina i množina u prijevodu <i>Matejeva evanđelja</i> Ivana Matija Škarića	507
Tanja Kuštović <i>Kao što košuta žudi za izvor vodom</i> (Psalam 41). U dva glagoljska i jednom ćiriličkom i jednom latiničkom spomeniku	529
Velimir Piškorec <i>Ružico zlamenita</i> . O leksičkoj sličnosti na primjeru Lauretanskih litanija	545
Dean Slavić Deborah kao proročica, sutkinja i pjesnikinja	577

Mateo Žagar

Bilješke uz usporedbu hrvatskih biblijskih prijevoda u ranom novovjekovlju. Na primjeru *Hvalospjeva ljubavi* iz I. poslanice Svetoga Pavla Korinćanima 13,1–13 595

V. VARIA

Ivančica Banković-Mandić – Vladimira Glasnović

Svi tonovi plave u Dinamovim navijačkim pjesmama 629

Irina Budimir – Damir Mišetić

O problemima leksikografske obradbe frazema u hrvatskome jeziku 639

Suzana Coha

Functions and Contradictions of the Illyrian Ideological, Cultural and Linguistic Programme of the Croatian National Revival 653

Katica Krešić

Fojnički rukopis latinske gramatike u odnosu na franjevačku slovopisnu tradiciju i hrvatsko gramatičko nazivlje 671

Manuela Krnić – Tatjana Pišković

Hrvatski leksemi s najviše značenja 685

Ivana Kurtović Budja – Josip Lasić

Što se gledalo od Plenuma (1966) do Ustava (1974). Jezični i kulturni identitet hrvatskih igranih serija 709

Ivan Marković

To je ona druga slika. Jezični kozmos oca jednoga mlinara iz 20. stoljeća 721

Ivo Pranjковиć – Lada Badurina

O jednom manje poznatom jezičnom savjetniku 761

Petar Vuković

Složeni prijedlozi u suvremenom hrvatskom jeziku 769

Autori u ovome zborniku 789

Predgovor

Prošle smo godine odlučili pripremiti svečarski zbornik radova. Objava zbornika predviđena je za 2022. godinu, kada Zrinka Jelaska, članica naše Katedre za hrvatski standardni jezik Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, puni 65 godina. Ovaj zbornik priređen je njoj u čast.

Biografski

Zrinka Jelaska (r. Babić) rođena je 18. svibnja 1957. u Zagrebu. U rodnome gradu završila je osnovnu školu i jezičnu gimnaziju (XVI. gimnaziju); jedno je polugodište školske godine 1967/68. polazila u Kölnu (*Mädchen-Gymnasium*). Diplomirala je kroatistiku i fonetiku na Filozofskome fakultetu u Zagrebu (1979). Obrativši rad *Generativni prikaz prozodema plodnih glagola hrvatskoga književnoga jezika*, stekla je akademski stupanj magistra znanosti (1984). Akademski stupanj doktora znanosti stekla je obranom doktorske disertacije *Poredbeni prikaz glasovne strukture hrvatskoga jezika* (1997). Obrazovala se i na četirima američkim sveučilištima – Sveučilištu Connecticut i MIT-u (1981/1982), Sveučilištu Michigan u Ann Arboru (1986/1987) i Sveučilištu Stanford, *Summer Linguistic Institute* (1987) – na kojima je pohađala lingvistička predavanja. Tijekom radnoga vijeka stručno se usavršavala na različitim radionicama, skupovima te na stručnim boravcima u Hrvatskoj i inozemstvu (Austrija, Australija, Češka, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Japan, Mađarska, Njemačka, Rumunjska, Sjedinjene Američke Države, Španjolska).

Nakon diplome dvije je godine (1981–1982) radila kao profesorica hrvatskoga jezika u XV. gimnaziji (*Matematičko-informatički obrazovni centar*, MI-OC). Sljedeće godine (1983) zapošljava se na Odsjeku za fonetiku kao asistent pripravnik, a od 1984. radi kao znanstveni asistent na istraživačkim projektima

Centra za strane jezike i probleme govora pod voditeljstvom prof. dr. sc. Ive Škarića. Na Katedri za hrvatski standardni jezik (tada Katedri za suvremeni hrvatski književni jezik) zaposlena je 1990. U zvanje i na radno mjesto višeg asistenta izabrana je 1997, u zvanje docenta 1999, izvanredna je profesorica od 2006, redovita profesorica od 2010, a od 2016. redovita profesorica u trajnome zvanju. Na matičnome je fakultetu tri godine bila prodekanica za znanost i međunarodnu suradnju (2009–2012). Doktorski studij Glotodidaktike vodi od 2013, a voditeljica je Zagrebačke slavističke škole od 2022. Od 1993. voditeljica je Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture Sveučilišta u Zagrebu, koja se organizira u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika. Pri toj se školi za različite razine poznavanja hrvatskoga jezika organiziraju ljetna i zimska škola hrvatskoga jezika i kulture, jesenski i proljetni tečajevi, individualni tečajevi te e-nastava na prvome e-tečaju hrvatskoga kao inoga jezika.

Znanstveni i stručni rad

Znanstveni i stručni interes Zrinke Jelaska usmjeren je prema fonološkim, morfološkim, semantičkim i inojezičnim temama. Dosad je objavila više od dvadeset što (su)autorskih što (su)uredničkih knjiga, četrdesetak poglavlja u knjigama, više od trideset radova u domaćim i stranim zbornicima, više od pedeset znanstvenih radova u časopisima (tridesetak u publikacijama a1, dvadesetak u publikacijama a2 i desetak u ostalim publikacijama). Objavila je i više od šezdeset stručnih radova te nekoliko skripata. S više od trideset natuknica bila je i suautorica u pet knjiga *Hrvatske enciklopedije* Leksikografskoga zavoda, a kao suradnica obradila je veći broj natuknica u dvama višejezičnim rječnicima: *Deutsch-burgenländischkroatisch-kroatisches Wörterbuch / Nimško-gradišćanskohrvatsko-hrvatski rječnik* i *Gradišćanskohrvatsko-hrvatsko-nimški rječnik*. (Su)autorica je više uglavnom dvojezičnih rječnika.

Kako bismo pokušali skicirati znanstveni rad i doprinos Zrinke Jelaska, ovdje ćemo izdvojiti tek pokoju njezinu publikaciju. Prva je *Generativni opis konjugacijskih oblika* (1991). U njoj autorica navodi iscrpan opis svih plodnih glagola u hrvatskome standardnome jeziku te 32 pravila pomoću kojih se proizvode svi njihovi oblici, što uključuje, naravno, i suprasegmentna obilježja. Riječ je o knjizi koja je barem dijelom nastala kao rezultat autoričina stručnoga usavršavanja na američkim sveučilištima, gdje je intenzivnije došla u doticaj s generativnim pristupom jeziku. Jelaska objavljuje i zapažen srednjoškolski udžbenik za Hrvatski jezik s pripadajućom radnom bilježnicom *Fonetika i fonologija hrvatskoga jezika* (1995). U svojoj važnoj knjizi *Fonološki opisi hrvatskoga jezika: Glasovi, slogovi naglasci* (2004) Jelaska tumači različite pristupe opisu fonoloških sustava, raspravlja o tvorbi i nazivu glasova u različitim svjetskim jezicima te iscrpno objašnjava hrvatski glasovni sustav te slogovnu i naglasnu strukturu hrvatskoga jezika. Zadnja joj je neleksikografska objavljena knjiga *Basic Croatian Grammar: Sounds, Forms, Word Classes* (2015). Riječ je o gramatici hrvat-

skoga jezika namijenjenoj onima koji ovladavaju hrvatskim kao inim jezikom iz različitih razloga – od onih kojima je hrvatski jezik strani jezik do onih kojima je predački, nasljedni ili sumaterinski. Gramatika je namijenjena i lektorima hrvatskoga kao inoga jezika, a u njoj autorica suvremenim pristupom obrađuje prije svega hrvatsku fonologiju i morfosintaksu.

Osim prethodno izdvojenih autorskih knjiga smatramo važnim uz brojna urednička leksikografska izdanja spomenuti i dvije uredničke knjige koje zrcale još dva važna polja znanstvenoga interesa Zrinke Jelaska. Prva je *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (2005). Uz to što je urednica Zrinka Jelaska suautorica je više priloga u knjizi. Knjiga u određenome smislu utemeljuje ili barem umnogome usustavljuje dotadašnje bavljenje hrvatskim jezikom kao inim. U njoj se iznose teorijske osnove poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika (iako se tada termin *ini* još ne koristi dominantno) imajući u vidu svjetske znanstvene spoznaje o usvajanju i učenju jezika – u ovladavanju jezikom. Između ostaloga u knjizi se raščlanjuju dotadašnji opisi jezične građe, obrađuju se glagolski vid, glagolske vrste, rječnička sastavnica, hrvatski padežni sustav i dr. Uspoređuju se različite vrste nastave te se pokazuju utjecaji materinskoga jezika na ovladavanje hrvatskim. Zrinka Jelaska suurednica je i knjige *Bibliana – hrvatski prijevodi Biblije* (2020). Tu knjigu ovdje izdvajamo jer se u njoj ogleda važno područje znanstvenoga, stručnoga i svakoga drugoga interesa Zrinke Jelaska. Osim toga čini se da u njezinoj bibliografiji ta urednička knjiga ima slično mjesto kao knjiga *Hrvatski kao drugi i strani jezik*: kao što *Hrvatski kao drugi i strani jezik* u nekome smislu u hrvatskoj nacionalnoj filologiji afirmira bavljenje hrvatskim kao inim jezikom, tako *Bibliana* pozicionira filološko bavljenje hrvatskim biblijskim inačicama kao iznimno vrijedno, intrigantno i plodno. U knjizi se autori tekstova bave Škarićevim prijevodom Biblije, protestantskima prijevodima, kajkavskim prijevodom, gradišćansko-hrvatskim, slovenskim, Sovićevim, posveticama, hrvatskim biblijskim stilom, Pavlovim novotvorenicama, pojedinim dijelovima Biblije i njezinu utjecaju na odgoj, kazalište i obrazovanje.

Tek zacrtavajući obrise znanstvenoga i stručnoga doprinosa Zrinke Jelaska, dodali bismo zapažanje koje smatramo nezaobilaznim (gotovo definirajućim) kada govorimo o tekstovima znanstvenice o kojoj je ovdje riječ. Držimo da nećemo pretjerati ustvrdimo li da je svaki znanstveni tekst (ali i ne samo znanstveni) Zrinke Jelaska važan doprinos hrvatskomu nazivoslovlju. Jelaska već u najranijim radovima pokazuje potrebu imenovati (naravno, i opisati) jezične pojave koje dotad nisu imenovane te ponuditi domaći naziv za koji lingvistički pojam ili lingvističku pojavu, i to uvijek vodeći računa o transparentnosti naziva i usklađenosti s recentnim inozemnim znanstvenim spoznajama. Držimo da to područje doprinosa Zrinke Jelaska kroatistici općenito tek valja istražiti.

Sastavan su dio znanstvenoga i stručnoga rada znanstveni skupovi. Zrinka Jelaska sudjelovala je na domaćim i stranim znanstvenim skupovima s oko 170 izlaganja, od čega je na petnaestak bila pozvana predavačica. Bila je članica ili

predsjednica programskoga ili organizacijskoga odbora 23 znanstvenih skupova. Usto je utemeljila Međunarodni znanstveni skup *Hrvatski kao drugi i strani jezik – HIDIS* te međunarodni skup *Bibliana – hrvatski biblijski prijevodi*.

Zrinka Jelaska bila je voditeljica jednoga bilateralnog znanstvenog projekta, triju znanstvenih projekata Ministarstva s temom hrvatskoga jezika, jednoga sveučilišnog projekta i jednoga bilateralnoga Hrvatske zaklade za znanost. Osim toga sudjelovala je na osam međunarodnih i petnaest domaćih znanstvenih projekata.

Članica je Uredništva časopisa *Suvremena lingvistika* od 1991, časopisa *Strani jezici* od 2018. te međunarodnoga časopisa *DiSlaw (Didaktik slawischer Sprachen)* od osnutka 2018. Osnovala je znanstveni časopis *Lahor*, kojemu je od 2005. do 2014. bila glavna i odgovorna urednica. Osnovala je Biblioteku *KROATINI*, s dvama nizovima – *Kroatini* i *KroatINI* – u kojima je dosada uredila dva-desetak objavljenih knjiga, uključujući dvojezične rječnike i priručnike za učenje hrvatskoga. Članica je Predsjedništva Hrvatskoga filološkoga društva, a četiri je godine bila njegovom predsjednicom. Pri Hrvatskome filološkome društvu voditeljica je Odjela za kulturu hrvatskoga jezika te Odjela za hrvatski kao ini jezik, koji je i osnovala. Članica je HDPL-a te nekoliko međunarodnih društava: SLE, SCLA, AILA, EUROSLA.

Bila je članica i(li) predsjednica brojnih državnih i stručnih tijela pri nadležnome Ministarstvu. Tako je od 1993. do 2000. bila članica Odbora za lektorate, od 1995. do 2000. članica Vijeća za jezikoslovlje i hrvatski jezik, od 1996. do 2005. članica i predsjednica Državnoga povjerenstva za provedbu Natjecanja u poznavanju hrvatskoga jezika. Bila je i članica Predmetnoga povjerenstva hrvatskoga jezika za izradu Kataloga znanja (2004–2005), Predmetnoga povjerenstva hrvatskoga jezika za izradu Hrvatskoga nacionalnoga standarda (2005–2006), Predmetnoga povjerenstva za izradu Programa za predmet Hrvatski jezik (2006). Kao članica aktivno je sudjelovala i u radu Povjerenstva za izradu Programa učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila radi pristupa osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovnom sustavu (2009), Povjerenstva za jezično-komunikacijsko područje (pri izradi Nacionalnoga kurikulumuma) (2009) i Vijeća za nacionalni kurikulum (2010). Od uvođenja državne mature od 2005. do 2009. bila je Članica Radne skupine za hrvatski jezik. Pri Nacionalnome centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja bila je članica Stručne radne skupine za vanjsko vrednovanje osnovnih škola, zatim članica Stručne radne skupine za izradu nacionalne procjene postignuća iz Hrvatskoga jezika u drugim razredima gimnazija (2008), članica Radne skupine za izradu kvalifikacije 25 (Filologija), Povjerenstva za izradu Hrvatskoga kvalifikacijskoga okvira (2009). Bila je predsjednica (2012–2014) Povjerenstva za izradu standarda i ispita za hrvatski kao ini jezik i njegovu doradu (2018), a od izrade do danas članica je Povjerenstva za procjenjivanje toga ispita. Od 2017. članica je Savjeta za jezik i govor HRT-a te članica Vijeća za učenje i poučavanje hrvatskoga kao drugoga, stranoga i nasljednoga jezika Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Njezinu bogatu iskustvu valja dodati i članstvo u Radnoj skupini za poslijediplomske programe i doktorske teme (2010–2012), u kojemu je bila predstavnicom Društveno-humanističkoga područja Sveučilišta u Zagrebu, potom članstvo u Povjerenstvu za poslijediplomske programe i doktorske teme, u kojemu je bila predstavnicom Humanističkoga područja Sveučilišta u Zagrebu (2012–2014). Od 2014. do danas članica je Povjerenstva za doktorske radove Sveučilišta u Zagrebu. Od 2013. nekoliko je godina bila i članica Područnoga znanstvenoga vijeća za humanističke znanosti, savjetodavnoga tijela Nacionalnoga vijeća za znanost.

Nastavni rad

Zrinka Jelaska predaje obvezne kolegije i izborne koje je sama oblikovala na svim sveučilišnim razinama (preddiplomski studij, diplomski studij, poslijediplomski stručni studij, poslijediplomski doktorski studij) na nekoliko odsjeka Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na nekoliko fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i nekoliko drugih sveučilišta u Hrvatskoj i inozemstvu. Osim nastave na svim sveučilišnim razinama treba istaknuti da Zrinka Jelaska kontinuirano potiče studente na istraživački rad, čemu svjedoče deseci poglavlja u knjigama, znanstvenih radova i izlaganja na skupovima, te ih uključuje u nastavu kao hospitante u Sveučilišnoj školi hrvatskoga jezika i kulture, čime studenti stječu neprocjenjivo iskustvo rada s inojezičnim govornicima te s lakoćom povezuju teoriju i praksu. Upravo su se na taj način profilirali i neki od vodećih stručnjaka na području hrvatskoga kao inoga jezika.

Na predbolonjskome studiju Zrinka Jelaska izvodila je obvezne kolegije unutar predmeta *Hrvatski standardni jezik* te vlastite izborne kolegije *Hrvatski kao strani jezik*, *Morfologija hrvatskoga kao stranoga jezika*, *Uvod u hrvatski kao drugi i strani jezik* (kasnije *Uvod u materinski i inojezični hrvatski*). Izvodila je i kolegij *Poredbena fonetika i fonologija* namijenjen studentima fonetike, lingvistike, kroatistike i ostalih filoloških grupa. Na bolonjskome Preddiplomskom studiju kroatistike nositeljica je i izvoditeljica obveznoga kolegija *Teorija jezika*, a 2012/2013. bila je izvoditeljica obveznoga kolegija *Hrvatski standardni jezik – Fonologija i morfonologija*. Različitih akademskih godina nositeljica je i izvoditeljica izbornih kolegija *Uvod u hrvatski kao drugi i strani jezik*, *Hrvatski kao materinski i strani jezik*, *Procjenjivanje znanja hrvatskoga jezika*, *Uvod u materinski i inojezični hrvatski*. Na Diplomskome studiju kroatistike nositeljica je i izvoditeljica izbornoga kolegija *Prijevodne inačice Biblije*, a u različitim akademskim godinama i kolegija *Razlike među hrvatskim sinonimima*, *Hrvatski kao ini i društveno korisno učenje*. U okviru posebnoga modula na Croaticumu drži predavanja (*Croatian Grammar*). Kolegije koji se bave hrvatskim kao inim Jelaska je pionirski počela izvoditi 1987. Na Filozofskome fakultetu u Zagrebu bila je nositeljica i izvoditeljica kolegija na nekoliko poslijediplomskih doktorskih studija. Na Doktorskome studiju Kroatistika izvodila je kolegije *Uvod u semantiku* i *Hrvatski sinonimi*; na Doktorskome studiju Lingvistika izvodila je u

različitim akademskim godinama kolegije *Uvod u morfologiju hrvatskoga kao stranoga jezika, Fonologija*; na Doktorskom studiju Glotodidaktika u različitim akademskim godinama izvodila je kolegije *Prijamni pristup u ovladavanju stranim jezikom, Istraživanja primanja i proizvodnje stranoga jezika, Izrada i prezentacija znanstvenoga rada te Ovladavanje inim jezikom*; na Doktorskom studiju Hrvatska kultura izvodila je kolegij *Jezik: značenje i kultura*.

Zrinka Jelaska bila je i jest gostujuća profesorica na brojnim domaćim i stranim visokoškolskim ustanovama. Tako je tijekom svojega radnoga iskustva izvodila nastavu na Odsjeku za novinarstvo (Fakultet političkih znanosti), na Odsjeku za logopediju (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet), na Akademiji dramske umjetnosti, na Hrvatskim studijima. Predavala je i u okviru Poslijediplomskoga specijalističkoga studija Konferencijsko prevođenje. Na Poslijediplomskome interdisciplinarnom studiju Jezična komunikacija i kognitivna neuroznanost (u čijemu je osnivanju 2002. sudjelovala) izvodila je i obvezne i izborne kolegije iz područja opće lingvistike, psiholingvistike i glotodidaktike. Gostovala je na Odjelu za izobrazbu učitelja Sveučilišta u Zadru.

Dvapat je po godinu dana kao dobitnica Fulbrightove stipendije predavala hrvatski jezik u Sjedinjenim Američkim Državama: na Odsjeku za lingvistiku Sveučilišta Connecticut, Storrs, i na Odsjeku za slavistiku Sveučilišta Michigan, Ann Arbor, gdje je u ljetnome semestru držala i poslijediplomski kolegij iz književnosti i kulture. Dvije je akademske godine predavala hrvatski jezik na Slavističkome institutu Sveučilišta u Kölnu: lektorske vježbe, kolegij iz kulture te izborne kolegije. Održala je pozvana predavanja na Sveučilištu Indiana u Bloomingtonu (Sjedinjene Američke Države) i Sveučilištu Cornell (Sjedinjene Američke Države), na Sveučilištu Sv. Kirila i Metodija u Skopju (Sjeverna Makedonija), na Sveučilištu Justusa Liebiga u Gießenu (Njemačka), na Sveučilištu u Regensburgu (Njemačka), na Sveučilištu Ivana Franka (Ukrajina) te na Sveučilištu u Ljubljani (Slovenija). Pet godina (2003–2008) bila je gostujući profesor na Sveučilištu u Mostaru (Bosna i Hercegovina), gdje je izvodila standardološke i općelingvističke kolegije.

U svojem nastavnome radu Zrinka Jelaska mentorirala je sedamdesetak diplomskih radova, dva znanstvena magistarska rada, pet kvalifikacijskih radova te petnaestak doktorskih.

Umjesto zaključka

Gotovo četrdeset godina predana znanstvenoga, nastavnoga, stručnoga, institucijskoga, znanstveno-popularizacijskoga i društvenoga rada Zrinke Jelaska na Filozofskome fakultetu u Zagrebu i šire sasvim sigurno ne može se ni izbliza kvalitetno sažeti u nekoliko kartica teksta. Još je manje moguće sažeti tko je Zrinka Jelaska *u izvedbi*. Svima koji su se ikada s njom našli u istoj prostoriji jasno je na što pritom mislimo, onima koji su s njom imalo surađivali ništa više od toga ne treba reći. I upravo si zato u formatu Predgovora slavljeničkomu

zborniku dopuštamo manje formalan ili neformalan ekskurs ovoga tipa. Znanstveno-stručno nedvojbeno je riječ o filologinji kojoj su dužne nacionalna filologija, glotodidaktika, lingvistika, fonetika, traduktologija. Usto je riječ o osobi koji je utemeljila i afirmirala cijelo područje u okviru nacionalne filologije – hrvatski jezik kao ini jezik. Nastavno, riječ je o sveučilišnoj profesorici koja je otpočetak svoje visokoškolske karijere inovirala nastavne sadržaje, koja je pomicala granice, koja je bila usmjerena na studente i koja je uključivala studente u rad, različite aktivnosti, dajući brojne prilike svima koji su pokazali interes za istraživanje u kontekstu inojezičnoga hrvatskoga, hrvatskoga kao materinskoga, jezičnih biografija, biblijskih prijevodnih inačica i dr.; uključivala ih je i u nastavni rad omogućujući im primjenu znanja neposredno nakon teorijske fakultetske nastave. Kako smo prethodno napomenuli, za mnoge je studente to bilo formativno jer su danas neki od njih među vodećim stručnjacima u svojem području. Iz ljubavi prema jeziku, kulturi, identitetu, znanosti, nastavi, studentima – prema čovjeku i svemu što ga određuje – Zrinka Jelaska zadužila je znanost, a zadužila je i generacije studenata i kolega. Tko god je radio sa Zrinkom Jelaska, poznate su mu samo njoj svojstvene radna energija i kreativna atmosfera koje stvara, koje se ne mogu svesti u okvire uobičajenoga. Osim u višestruk i raznolik doprinos Zrinke Jelaska možemo se ugledati i u pokretački duh koji širi svojom prisutnošću te se nadati da ćemo od njega još dugo profitirati na fakultetskim hodnicima i radeći na zajedničkim projektima, a sigurno je i da ćemo ga barem pokušati baštiniti te ga time pretvoriti u dio vlastita znanstvenoga, nastavnoga i ljudskoga habitusa.

O ovome zborniku

O znanstvenoj veličini Zrinke Jelaska, o širini njezinih interesa, različitim temama kojima se bavi svjedoče i radovi okupljeni u zbornik njoj u čast koje potpisuju znanstvenici s različitih domaćih i stranih institucija. U pet cjelina okupljena su 44 rada 58 autora.

Prvi tematski blok čine radovi koji se bave fonetikom i fonologijom. Tako se tematiziraju klitički artikulacijski zglob, hrvatska prozodija, progovara se o fonosemantičkome potencijalu opreke visokih i niskih glasova te kognitivnoj fonologiji.

Dvadeset radova u kojima se autori bave hrvatskim kao materinskim i inojezičnim čini drugu cjelinu. Između ostaloga u radovima se analiziraju heterogenost učenika, višejezičnost, neverbalni znakovi emocija, iskazivanje stava glagolima u argumentacijskim tekstovima. Opisuju se Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture, analizira se doprinos Zrinke Jelaska jezičnoj integraciji izbjeglica. Autori obrađuju i primjenu refleksivnoga pristupa poučavanju i učenju, udžbenike za hrvatski kao strani te načela izrade rječnika u udžbenicima. Bave se i pasivnim leksikom, konstruiranje frazema sa *se*, istraživanjima jezičnoga razvoja, sintaktičkom obradom kod djece s razvojnim jezičnim poremećajem te audio-

deskripcijom. Neki tekstovi tematiziraju jezik iseljeničkih zajednica, nasljedni jezik, dok se drugi bave frazeološkom kompetencijom.

Treći je ciklus tekstova posvećen hrvatskim glagolima. U njima autori obrađuju korpusnu analizu brojnosti hrvatskih glagolskih vrsta, razmatraju glagole *željeti* i *htjeti* kao prijelazne i modalne te analiziraju imperfektivne izvedenice dvoaspektnih glagola.

Osam tekstova tematski je vezano uz Bibliju i njezine prijevode. Četvrti ciklus čine tekstovi o ukrajinskim biblijskim prijevodima, analizira se pobožnost tri sata Kristove agonije te se tumači koncept logosa u nekim južnoslavenskim prijevodima. Analiziraju se i gramatičke kategorije u biblijskim tekstovima, npr. imenička dvojina i množina u prijevodu *Matejeva evanđelja*, zatim dva glagoljska, jedan ćirilički i jedan latinički tekst Psalma 41. Leksička sličnost razmatra se na primjeru Lauretanskih litanija, donose se bilješke uz usporedbu hrvatskih biblijskih prijevoda u ranom novovjekovlju te se tumači Debora kao proročica, sutkinja i pjesnikinja.

U zadnjemu su poglavlju okupljeni tematski različiti tekstovi. Tako se analiziraju boje u navijačkim pjesmama, hrvatski leksemi s najviše značenja, složeni prijedlozi u suvremenom hrvatskom jeziku. Govori se o problemima leksikografske obrade frazema, o fojničkome rukopisu latinske gramatike u odnosu na franjevačku slovopisnu tradiciju i hrvatsko gramatičko nazivlje, raspravlja se u tekstovima o ilirskoj ideologiji, jezičnome i kulturnome identitetu hrvatskih igranih serija 1960-ih i 1970-ih. Nakraju se rekonstruira jezični svijet jednoga ozaljskoga zemljoradnika u 20. stoljeću, a donose se i promišljanja o purističkome jezičnome savjetniku Ivana Esiha iz 1940.

Iz sažeta pregleda radova u ovome zborniku razvidno je da će različiti profili znanstvenika, stručnjaka, studenata mnogih studijskih grupa, zainteresiranih čitatelja moći pronaći za sebe vrijedan tekst, i to ne samo jedan. Nakraju nam kao urednicima ostaje zahvaliti svima koji su svojim prilogom ili ocjenom sudjelovali te time iskazali čast profesorici Zrinki Jelaska.

Urednici
Zagreb, srpnja 2022.